

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 4(193): 38-43

УДК 338.439

JEL classification: Q180

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/193-4/6>

Г. Прунцева, канд. екон. наук
ГО "Інституціональні реформи"

ОСНОВНІ ЗАСАДИ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ МЕХАНІЗМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ КРАЇНИ

У статті визначено сутність та проаналізовано основні компоненти комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки країни. Представлено інструменти реалізації та показники оцінки ефективності функціонування механізму. Запропоновано структуру комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки.

Ключові слова: комплексний механізм, аграрний сектор економіки, продовольча безпека.

Вступ. Проблема ідентифікації методологічної основи економічної сутності комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки зумовлює невизначеність понятійно-категорійного апарату, варіантність та стохастичність компонентів механізму. Існування відтворювального, позитивістського, системного та інших методологічних підходів до формування механізму продовольчої безпеки зумовлене різним змістом, що вкладається в тлумачення механізму. Різні автори наголошують на різних аспектах проблематики: соціальному, політичному, економічному тощо. Проблема виокремлення методологічних основ найбільш доцільного визначення економічної сутності комплексного механізму та його компонентів, що мають забезпечити найефективнішу реалізацію механізму, обумовлює актуальність даної проблематики.

Огляд літератури. Поняття "система продовольчої безпеки" досліджувалось у працях видатних українських вчених В. Амбросов, Н. Басюркіна, Л. Бойко, З. Бондар, О. Вараксіна, В. Данілов-Даніліан, Ю. Дятлова, В. Кифяк, М. Кожух, Ю. Лопатинський, Р. Лопатюк, Г. Мазур, Л. Молдаван, В. Немченко, В. Осецький, А. Пісоцький, А. Прилуцький, Н. Савіна, Н. Сеперович, В. Цибок, М. Шевченко, О. Шевцов та інші українські вчені.

А. Пісоцький зосереджує увагу на управлінській складовій економічної системи і зазначає, що економічні відносини завжди потребуватимуть регулювання, яке уособлює сукупність важелів державного і ринково – конкурентного впливу на соціально – економічні процеси у суспільстві [13]. З. Бондар, підкреслюючи необхідність досягнення цілей державної політики продовольчої безпеки та взаємозв'язок її ключових дефініцій, виокремлює цільовий та системний підходи до формування комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки і вважає, що основні складові комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки представляють собою окремі механізми, об'єднані в систему організаційних, інституційних, правових, соціальних, фінансових, інформаційно-аналітичних та науково-методологічних засобів, які повинні використовуватись у комплексі, що в свою чергу має забезпечити та сприяти підвищенню її ефективності [2]. Окрім вищезазначених методологічних підходів до формування сутності механізму продовольчої безпеки та його основних складових різні автори виокремлюють і інші методологічні основи формування теоретичних систем. Н. Басюркіна використовує детермінований метод наголошуючи на необхідності стабілізації та розвитку аграрно-продовольчого комплексу і міжрегіональних продовольчих зв'язків, і виокремлює трудовий, інституційний, науково-технічний, інфраструктурний, нормативно-правовий, інформаційний та фінансовий компоненти [1]. О. Вараксіна застосовує концептуальний підхід до визначення сутності та процесів формування організаційно-економічного механізму продовольчої безпеки соці-

ально-економічної системи національного рівня, який, на думку автора, ґрунтується на структурно-логічному підході, визначаючи тактичні цілі, завдання, організаційні та економічні важелі механізму продовольчої безпеки. О. Вараксіна виокремлює економічну, соціальну, екологічну, правову, організаційну та адміністративну складові механізму продовольчої безпеки [3, с. 7]. На нашу думку, визначені методологічні основи та компоненти формування механізму продовольчої безпеки є суттєвими і мають бути враховані при здійсненні аналізу ефективності функціонування механізму продовольчого забезпечення.

Постановка завдання. Метою дослідження є аналіз сутнісної складової механізму забезпечення продовольчої безпеки та визначення компонентної структури механізму.

Методологія дослідження. В роботі буде використуватись системний підхід до формування механізму як багатокомпонентної системи, що включає в себе елементи відповідності, детермінізму та додатковості, методи дедукції та аналізу для виокремлення інструментального апарату та показників оцінки ефективності функціонування компонентів механізму забезпечення продовольчої безпеки.

Основні результати. Механізм являє собою систему взаємопов'язаних елементів, що функціонують на основі єдиних принципів для реалізації основних функцій системи. Механізм забезпечення продовольчої безпеки країни являє собою систему взаємопов'язаних елементів (компонентів механізму), що функціонують на основі єдиних принципів для реалізації основних функцій системи забезпечення продовольчої безпеки.

Ми в своєму розумінні сутнісної основи системи забезпечення продовольчої безпеки підтримуємо концепцію "сталого розвитку", основи якої були розроблені видатним вченим В. Вернадським. Концепція "сталого розвитку" передбачає такий стан задоволення життєво-важливих потреб людства при якому масштаби експлуатації ресурсів, орієнтація технічного розвитку, напрямки капіталовкладень та інституціональні зміни узгоджуються з теперішніми та майбутніми потребами, а діяльність людини не спричинює негативний вплив на функціонування оточуючого середовища та природну основу для відтворення життя людини. В. Данілов-Даніліан зазначає, що сталість має на увазі збереження деяких інваріантів, таких як Гегель та Аристотель розуміють як якість системи і для збереження яких необхідно стримувати сили, які здійснюють на них негативний вплив, визначати межі безпечної дії цих сил та пороги за якими з'являється дія негативних факторів [4]. А, отже, виходячи з основ теорії сталого розвитку, можна зробити висновок щодо необхідності функціонування механізму продовольчої безпеки на принципах інваріантності та відтворюваності.

Щодо визначення основних компонентів механізму, то, відповідно до визначення Комітету ООН з всесвітньої продовольчої безпеки, продовольча безпека є станом, при якому всі люди в будь-який час мають фізичний, соціальний та економічний доступ до безпечної та поживної їжі в кількості достатній для задоволення їх харчових потреб і смакових переваг для ведення активного та здорового способу життя [17]. В даному визначенні, на нашу думку, також виокремлюється концепція сталого розвитку, основою якої є співвідношення соціальної, екологічної та економічної складових. А саме, соціальна складова відображається у рівному доступі всіх верств населення до корисної та поживної їжі, що підкреслює соціальну справедливість. Екологічна складова відображається у забезпеченні людства безпечною їжею, тобто екологічно чистою незабрудненою хімікатами питною водою та екологічно чистими продуктами харчування. Економічна складова відображається у необхідності економічного доступу населення до безпечної та поживної їжі. Л. Молдаван також зосереджує увагу на необхідності реалізації основних положень концепції сталого розвитку підкреслюючи важливість екологічної, економічної та соціальної складової в реалізації аграрних політик країн-учасниць ООН. Автор зазначає, що застосування токсичних хімічних засобів захисту рослин, антибіотиків, гормонів зумовили зіпсування структури ґрунтів і середовища життєдіяльності мікроорганізмів, зниження вмісту гумусу, хімічне забруднення угідь, водних ресурсів, повітря, накопичення шкідливих речовин у сільськогосподарських продуктах. Усвідомлення негативних наслідків існуючої економічної моделі обумовило прийняття на Конференції ООН документу відповідно до якого для реалізації аграрних політик країн-учасниць ООН спрямованих на довгостроковий еколого-економічний розвиток сільськогосподарства в інтересах кожної людини і людства в цілому у практичній діяльності рекомендується застосування фінансових (державна підтримка виробництва і доходів створення фондів тощо), інтелектуальних (наука, технології, освіта), інституційних (структурні форму-

вання з контролю за впровадженням) та юридичних (законодавчо-нормативні і інші акти) засобів [10, с. 46].

Виходячи з визначення продовольчої безпеки Комітету ООН з всесвітньої продовольчої безпеки, ми можемо зробити висновок, що для ефективного функціонування механізму продовольчої безпеки в країні необхідно забезпечити ефективне формування та функціонування організаційного, інституційного та інфраструктурного компонентів системи продовольчої безпеки, що мають сприяти фізичному доступу населення до безпечних і поживних продуктів харчування, фінансово-економічний та нормативно-правовий компоненти мають забезпечити економічну та фінансову доступність населення до достатньої кількості необхідних продуктів харчування, науковий та соціальні компоненти мають створити умови для виробництва безпечних та поживних продуктів харчування, однакові умови соціального забезпечення для всіх груп населення, забезпечення продуктами харчування малозабезпечених верств населення в кількості достатній для активного та здорового життя.

Отже, на основі проведеного аналізу ми можемо зробити висновок що для реалізації основ концепції сталого розвитку необхідно визначити наступні компоненти у системі забезпечення продовольчої безпеки: організаційний (організаційні заходи з побудови ефективного механізму), інституціональний (формування інституцій для забезпечення реалізації основних функцій механізму), нормативно-правовий (формування нормативної бази для забезпечення ефективного функціонування механізму), фінансово-економічний (забезпечення застосування економічних важелів та створення умов для залучення грошових ресурсів), інфраструктурний (забезпечення застосування інфраструктурних важелів), науково-методичний (розробка науково-методичних засад ефективного функціонування механізму), соціально-трудова (забезпечення доступності продуктів харчування для всіх соціальних груп населення). Основні компоненти комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки та їх характеристика представлені у таблиці 1.

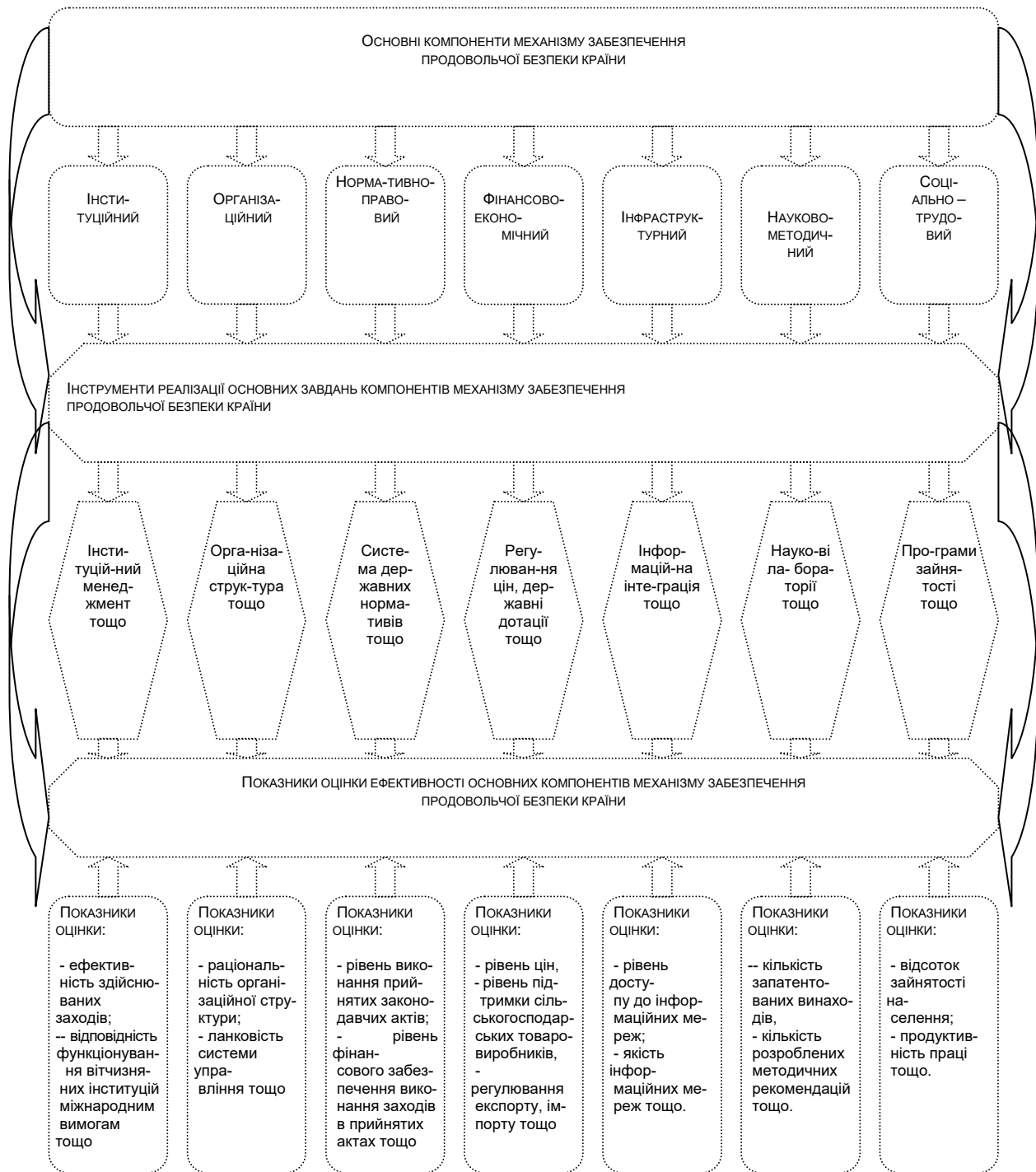
Таблиця 1. Характеристика основних компонентів комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки країни

Основні компоненти (механізми)	Характеристика
Інституційний	Сукупність інституційних важелів, стимулів та заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування механізму продовольчої безпеки
Організаційний	Сукупність правил та процедур щодо забезпечення формування та функціонування інституцій (суб'єктів) державної політики продовольчої безпеки
Нормативно-правовий	Забезпечує формування нормативно-правової бази, що містить конкретні механізми, за допомогою яких держава здійснює вплив на функціонування системи забезпечення продовольчої безпеки
Фінансово-економічний	Сукупність дій та напрямків щодо забезпечення застосування економічних важелів та створення умов для залучення грошових ресурсів для функціонування системи забезпечення продовольчої безпеки шляхом формування системи багатоканального фінансування.
Інфраструктурний	Сукупність інфраструктурних важелів, стимулів та заходів, спрямованих на забезпечення реалізації основних завдань продовольчої безпеки.
Науково-методичний	Сукупність дій та напрямків щодо забезпечення взаємодії органів державної влади з питань формування та реалізації політики продовольчої безпеки та наукових установ в питаннях розробки методологічної бази, показників оцінки стану продовольчої безпеки тощо.
Соціально-трудова	Сукупність засобів і методів організації соціально-трудова відносин, спрямованих на забезпечення реалізації основних завдань механізму продовольчої безпеки.

Джерело: складено автором на основі даних [1 – 17]

З метою забезпечення ефективного функціонування визначених компонентів механізму продовольчої безпеки об'єктивною необхідністю є формування дієвого інструментального апарату здатного забезпечити ефективну реалізацію основних функцій механізму.

Авторська інтерпретація інструментів реалізації основних завдань та показників оцінки компонентів механізму забезпечення продовольчої безпеки представлені на рисунку 1.

Рис. 1. Основні компоненти механізму забезпечення продовольчої безпеки країни

Джерело: власні розробки

Здійснимо інтерпретацію представлених компонентів механізму забезпечення продовольчої безпеки. Інституційний механізм забезпечення продовольчої безпеки представляє собою сукупність інституційних важелів, стимулів та заходів, спрямованих на забезпечення ефективного функціонування механізму продовольчої безпеки. Ю. Лопатинський та В. Кицяк виокремлюють наступні напрями функціонування інституційного механізму: визначення системи пріоритетів розвитку соціально-економічної системи, формування окремих інституцій, побудова інституційної системи (структури базових інституцій у взаємозв'язках і взаємодії), формування інституційного середовища, інституційне забезпечення функціонування окремого сектора економіки, під-

готовка інституцій чи інституційного середовища в цілому до трансформації. До основних інструментів реалізації основних завдань інституційного механізму, який сприятиме розвитку аграрного сектора, автори відносять регулювання розвитку аграрного сектора всіма рівнями влади, ринкове (кон'юнктурне) регулювання, інфраструктурне забезпечення, саморозвиток і саморегулювання суб'єктами аграрного сектора з урахуванням природно-ресурсного потенціалу території тощо [7, с. 56]. Ми підтримуємо позицію авторів і вважаємо, що до основних інструментів реалізації завдань інституційного механізму відносять регулювання розвитку аграрного сектора всіма рівнями влади, саморозвиток і саморегулювання суб'єктами аграрного сектора з ура-

уванням природно-ресурсного потенціалу території тощо. Щодо показників оцінки ефективності функціонування інституційного компоненту, то до основних показників оцінки ми відносимо ефективність здійснюваних заходів, відповідність функціонування вітчизняних інституцій міжнародним вимогам тощо.

Організаційний компонент механізму забезпечення продовольчої безпеки являє собою сукупність дій та напрямків щодо забезпечення застосування організаційних важелів та створення умов для дієвого регулювання продовольчого ринку. Організаційний компонент шляхом реалізації своїх функцій сприяє удосконаленню ринкового нагляду й контролю на ринку продовольства, створює умови для розвитку інфраструктурних складових ринку сільськогосподарської продукції та продовольства, координує розвиток АПК щодо виробництва основних видів продовольства в регіонах. На регіональному рівні, організаційний компонент сприяє побудові системи забезпечення продовольчої безпеки, релевантної соціально-економічним потребам регіонів за адміністративно-управлінською, економіко-виробничою й інфраструктурною складовими [5, с. 92]. До основних організаційних важелів комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки, на думку О. Вараксіної, відносяться дотримання вимог чинного законодавства та нормативно – правових актів у питаннях гарантування продовольчої безпеки, дієве регулювання правових відносин суб'єктів господарювання аграрного та продовольчих секторів, адміністративне регулювання економічної складової питань якості виробництва продовольства [3, с. 6]. Ми підтримуємо позицію авторів і вважаємо, що до основних інструментів реалізації основних завдань організаційного компоненту відносяться дієве регулювання правових відносин суб'єктів господарювання аграрного та продовольчих секторів, адміністративне регулювання економічної складової питань якості виробництва продовольства тощо. До основних показників оцінки ефективності організаційного компоненту механізму ми відносимо раціональність організаційної структури, ланковість та гнучкість системи управління, відсоток інновацій наявний у самій структурі організаційного механізму тощо.

Нормативно-правовий компонент механізму продовольчої безпеки забезпечує формування нормативно-правової бази, що містить конкретні механізми, за допомогою яких держава здійснює вплив на функціонування системи забезпечення продовольчої безпеки. Правова складова, на думку М. Шевченко та З. Бондара, формується, виходячи з того, що на створення та розвиток нормативно-правової бази державної політики продовольчої безпеки здійснюють вплив різноманітні чинники, серед яких такі: особливості вихідного правового поля, особливості стану соціально-економічних умов країни в цілому, розширення міжнародної співпраці у сфері забезпечення продовольчої безпеки в Україні тощо. До основних інструментів реалізації основних завдань нормативно-правового компоненту механізму забезпечення продовольчої безпеки країни відносяться система державних нормативів, стандартів, програм тощо. Ю. Дятлова зазначає, що нормативно-правовий механізм є найбільш вагомим в системі забезпечення продовольчої безпеки і містить такі інструменти, як законодавчі та інші нормативно-правові акти, нормативні документи, програми, концепції тощо [5, с. 91]. Ми підтримуємо позицію авторів і вважаємо, що до основних інструментів реалізації основних завдань нормативно-правового компоненту відносяться система державних нормативів, стандартів, програм тощо. До показників оцінки ефективності нормативно-правового компоненту механізму ми відносимо рівень виконання прийнятих

законодавчих актів, рівень фінансового забезпечення виконання заходів в прийнятих актах тощо.

Фінансово-економічний компонент механізму являє собою сукупність дій та напрямків щодо забезпечення застосування економічних важелів та створення умов для залучення грошових ресурсів для функціонування системи забезпечення продовольчої безпеки шляхом формування системи багатоканального фінансування. Фінансово-економічний компонент механізму забезпечення продовольчої безпеки забезпечує створення системи фінансово-економічних важелів регулювання продовольчого забезпечення населення. До основних економічних важелів О. Вараксіної відносять відносність активності трансформаційних процесів в аграрному секторі, функціонально-галузева перебудова аграрного сектора та створення високоєфективного виробництва, підвищення якості та безпечності продовольства, оптимізація інвестиційно-інноваційної діяльності виробників продовольства, підвищення ефективності зовнішньоекономічної діяльності підприємств аграрного та продовольчого секторів, зміцнення та подовження тривалості життя населення [3, с. 6]. Економічна складова, на думку Ю. Дятлової, є найбільш дієвою та складною, оскільки містить цінову, фінансову й інші компоненти, які впливають на такий показник продовольчої безпеки, як економічна доступність продовольства [5, с. 93]. Щодо фінансової складової фінансово-економічного компоненту, то на думку М. Шевченко та З. Бондара, фінансовий компонент включає сукупність дій та заходів за трьома напрямками: класифікація проблем забезпечення продовольчої безпеки за сферами (економічна сфера, соціальна сфера, екологічна сфера та ін.), здійснення фінансування системи забезпечення продовольчої безпеки в умовах криз, надзвичайних ситуацій тощо, безпосередня фінансова підтримка продовольчої безпеки, яка може надаватися за різних умов та у багатоманітних формах [16, с. 100]. Ми підтримуємо позицію авторів і вважаємо, що до основних інструментів реалізації основних завдань фінансово-економічного компоненту механізму відносяться регулювання цін, державні дотації тощо. До основних показників оцінки ефективності фінансово-економічної складової механізму продовольчої безпеки ми відносимо рівень цін, рівень підтримки сільськогосподарських товаровиробників, регулювання експорту, імпорту тощо.

Інфраструктурний компонент комплексного механізму продовольчої безпеки представляє собою сукупність інфраструктурних важелів, стимулів та заходів, спрямованих на забезпечення реалізації основних завдань продовольчої безпеки. До основних елементів інфраструктурного компоненту, що мають забезпечувати реалізацію основних завдань механізму продовольчої безпеки, відносяться інноваційна інфраструктура, транспортна інфраструктура, інформаційно-комунікаційна інфраструктура тощо. Кожен компонент реалізується шляхом застосування відповідних інструментів. До основних інструментів реалізації основних завдань інфраструктурного компоненту механізму продовольчої безпеки відносяться формування інфраструктурних мереж, інфраструктурна інтеграція тощо. До основних показників оцінки ефективності функціонування інфраструктурного компоненту механізму продовольчої безпеки ми відносимо рівень доступу до інформаційних мереж, якість інформаційних мереж, якість функціонування транспортної інфраструктури тощо.

Науково-методичний компонент механізму забезпечення продовольчої безпеки представляє собою сукупність дій та напрямків щодо забезпечення взаємодії органів державної влади з питань формування та реалізації політики продовольчої безпеки та наукових установ в питаннях розробки методологічної бази, показників оцін-

ки стану продовольчої безпеки тощо. З. Бондар зазначає, що науково-методична складова комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки полягає у тісній взаємодії органів державної влади, відповідальних за забезпечення продовольчої безпеки та науково-дослідних інститутів і установ, в питаннях напрацювання методологічної бази впровадження новітніх технологій виробництва, їх апробації та адаптації до природно-кліматичних особливостей України, проведенні наукової роботи по найбільш проблемним питанням галузі та закріпленню шляхів їх вирішення на законодавчому рівні [2, с. 32]. До основних інструментів реалізації основних завдань науково-методичного компоненту механізму продовольчої безпеки відносяться наукові лабораторії, науково-технічна кооперація тощо. До основних показників оцінки ефективності функціонування науково-методичного компоненту механізму продовольчої безпеки ми відносимо кількість запатентованих винаходів, кількість розроблених методичних рекомендацій тощо.

Соціально-трудовий компонент комплексного механізму забезпечення продовольчої безпеки представляє собою сукупність засобів і методів організації соціально-трудових відносин, спрямованих на забезпечення реалізації основних завдань механізму продовольчої безпеки. Соціально-трудовий компонент механізму продовольчої безпеки має на меті підвищення відсотка зайнятості населення в у сфері виробництва та споживання продовольчих товарів з відповідною продуктивністю праці та конкурентоспроможною оплатою праці, з метою забезпечення реалізації основних завдань механізму продовольчої безпеки. Н. Сеперович та О. Шевцов зазначають, що соціальний аспект продовольчої безпеки може включати наступні напрямки: фізична і економічна доступність продуктів харчування для всіх соціальних груп населення країни, безпечність продовольства для здоров'я та життя населення, соціально-економічний стан сільськогосподарських товаровиробників, демографія і забезпеченість трудовими ресурсами АПК. Дані напрямки по-різному впливають на формування соціального аспекту продовольчої безпеки, але тісно пов'язані між собою [15]. До основних інструментів реалізації основних завдань соціально-трудового компоненту механізму забезпечення продовольчої безпеки ми відносимо програми зайнятості працівників, програми щодо підвищення кваліфікації та стимулювання продуктивності праці, рівень доступності продуктів харчування для всіх соціальних груп населення країни тощо. До основних показників оцінки ефективності функціонування соціально-трудового компоненту відносяться відсоток зайнятості населення, рівень кваліфікації працівників, продуктивність праці тощо.

Висновки. Отже, ми в своєму розумінні сутнісної основи системи забезпечення продовольчої безпеки підтримуємо концепцію "сталого розвитку", яка передбачає такий стан задоволення життєво-важливих потреб людства при якому масштаби експлуатації ресурсів, орієнтація технічного розвитку, напрями капіталовкладень та інституціональні зміни узгоджуються з теперішніми та майбутніми потребами, а діяльність людини не спричинює негативний вплив на функціонування оточуючого середовища та природну основу для відтворення життя людини. Виходячи з основ теорії сталого розвитку, ми наголошуємо на необхідності функціонування механізму продовольчої безпеки на принципах інваріантності та відтворюваності.

На основі проведеного аналізу ми можемо зробити висновок що для реалізації основ концепції сталого розвитку необхідно визначити наступні компоненти у системі забезпечення продовольчої безпеки: організаційний (організаційні заходи з побудови ефективного механізму), інституціональний (формування інституцій

для забезпечення реалізації основних функцій механізму), нормативно-правовий (формування нормативної бази для забезпечення ефективного функціонування механізму), фінансово-економічний (забезпечення застосування економічних важелів та створення умов для залучення грошових ресурсів), інфраструктурний (забезпечення застосування інфраструктурних важелів), науково-методичний (розробка науково-методичних засад ефективного функціонування механізму), соціально-трудовий (забезпечення доступності продуктів харчування для всіх соціальних груп населення).

Дискусія. У контексті глобалізаційних процесів актуальними залишаються питання щодо реалізації основ концепції сталого розвитку на державному рівні, що має забезпечити розвиток економічної системи на основі трьох складових: економічної, соціальної та екологічної.

Список використаних джерел

1. Басюркіна Н.І. Організаційно-економічний механізм забезпечення продовольчої безпеки Одеського регіону / Н.І. Басюркіна // Економічні інновації. – 2012. – Вип. 47. – с. 23 – 37.
2. Бондар З.К. Наукові засади побудови державних механізмів забезпечення продовольчої безпеки України / З.К. Бондар // II Міжнародна науково-практична конференція "Управлінські науки в сучасному світі". Збірник матеріалів. – 2015. – Т.1. – с. 29 – 32.
3. Вараксіна О.В. Формування організаційно-економічного механізму продовольчої безпеки України: автореф. дис. канд. екон. наук: спец. 08.00.03 "Економіка та управління національним господарством" / О.В. Вараксіна – Полтава, 2016. – 20 с.
4. Данилов-Данильєв В. Устойчивое развитие – проблема выживания человека / В. Данилов-Данильєв // Человек. – 2003. – № 5. – с. 52-57.
5. Дятлова Ю.В. Механізми розвитку системи забезпечення продовольчої безпеки промислового регіону / Ю.В. Дятлова // Держава та регіони. – 2013. – с. 90 – 94.
6. Кифяк В.І. Сутність інституційного механізму розвитку аграрних підприємств / В.І. Кифяк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.confcontact.com/20111222/3_kifyak.php.
7. Лопатинський Ю.М., Кифяк В.І. Розвиток аграрного сектора національної економіки на інституційних засадах: [монографія] / Ю.М. Лопатинський, В.І. Кифяк. – Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2014. – 248 с.
8. Лопатюк Р.І. Організаційно-економічний механізм забезпечення виробництва аграрної сфери України в сучасних умовах / Р.І. Лопатюк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/209/1/Organizatsiino%20ekonomichnyi%20mekhanizm%20zabezpechennia%20vyrobnyctva%20ahramoi%20sfery%20ukrainy%20v%20sучasnykh%20umovakh.pdf>.
9. Мазур Г.Ф. Фінансово-економічний механізм формування конкурентних переваг АПВ / Г.Ф. Мазур [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/k-e-n-mazur-g-f-finansovo-ekonomichnyi-mehanizm-formuvannya-konkurentnih-perevag-apv/>.
10. Молдаван Л. Агроекологічні чинники продовольчої безпеки країни / Л. Молдаван // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2014. – 163. – с. 46-51. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/163-10/9>.
11. Немченко В.В. Продовольча безпека України / В. В. Немченко // Збірник наукових праць ВНАУ. – 2012. – Т. 2. – № 4 (70). – с. 179 – 183.
12. Осецький В., Прилуцький А. Пріоритетні напрямки державного регулювання аграрного ринку / В. Осецький, А. Прилуцький // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. – 2013. – № 146. – с. 56 – 60. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2013/146-5/16>.
13. Пісоцький А.А. Організаційно – економічні заходи удосконалення ринкового регулювання аграрного виробництва / А.А. Пісоцький // Наукові праці Полтавської державної аграрної академії. – 2012. – с. 106–112.
14. Савіна Н.Б. Організаційно-інституційний механізм державного управління інвестиціями у економіку країни / Н.Б. Савіна // II Міжнародна науково-практична конференція "Державне управління і місцеве самоврядування: актуальні проблеми та шляхи їх вирішення". 24-25 квітня 2014р. – м. Рівне: НУВГП, 2014. – с. 17 – 19.
15. Сеперович Н., Шевцов О. Продовольча безпека в Україні: стан, проблеми, шляхи вирішення / Н. Сеперович, О. Шевцов // Проект "Аграрна політика для людського розвитку". – 2002. – № 11. – с. 44
16. Шевченко М.М., Бондар З.К. Теоретико-методологічні засади розроблення та функціонування механізмів забезпечення продовольчої безпеки України на сучасному етапі державного будівництва / М.М. Шевченко, З.К. Бондар // Інвестиції: практика та досвід. – 2016. – № 17. – с. 96 – 103.
17. Food security, International food policy research institute. // <http://www.ifpri.org/topic/food-security>.

Надійшла до редколегії 11.05.17
Date of editorial approval 20.07.17

Author's declaration on the sources of funding of research presented in the scientific article or of the preparation of the scientific article: budget of university's scientific project

Г. Прунцева, канд. экон. наук
ОО "Институциональные реформы"

СУЩОСТНЫЕ ОСНОВЫ ЭФФЕКТИВНОГО ФУНКЦИОНИРОВАНИЯ МЕХАНИЗМА ОБЕСПЕЧЕНИЯ ПРОДОВОЛЬСТВЕННОЙ БЕЗОПАСНОСТИ СТРАНЫ

В статье определена сущность и проанализированы основные компоненты комплексного механизма обеспечения продовольственной безопасности страны. Представлены инструменты реализации и показатели оценки эффективности функционирования анализированного механизма. Предложена структура комплексного механизма обеспечения продовольственной безопасности.

Ключевые слова: комплексный механизм, аграрный сектор, продовольственная безопасность.

G. Pruntseva, PhD in Economics
PO "Institutional reforms"

THE ESSENTIAL FOUNDATIONS OF EFFECTIVE FUNCTIONING OF FOOD SECURITY MECHANISM

In the article we analyzed the essence and main components of a complex food security mechanism. We presented instruments of food security mechanism and indicators for assessing the efficiency of food security mechanism. We developed the structure of the complex food security mechanism.

Keywords: comprehensive mechanism, agriculture sector, food security.

References (in Latin): Translation / Transliteration / Transcription

1. Basiurkina, N.Y., 2012. Orhanizatsiino-ekonomichnii mekhanizm zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Odeskoho rehionu. Ekonomichni innovatsi, 47, pp. 23-37.
2. Bondar, Z.K., 2015. Naukova zasady pobudovy derzhavnikh mekhanizmv zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy, II Mazhnarodna naukovopraktichna konferentsiia "Upravlinski nauky v suchasnomu sviiti", 1, pp. 29-32.
3. Varaksina, O.V., 2016. Formuvannia organizatsiino-ekonomichnoho mekhanizmu prodovolchoi bezpeky: avtoref. dys. kand. ekon. nauk: spets. 08.00.03 "Ekonomika ta upravlinnia natsionalnim gospodarstvom", Poltava, p. 20.
4. Danilov – Danilian, V., 2003. Ustoichivoie razvitiie – problema vyzhivaniia cheloveka. Chelovek, 5, pp. 52-57.
5. Diatlova Yu.V., 2013. Mekhanizm rozvytku systemy zabezpechennia prodovolchoi bezpeky promyslovoho rehionu, pp. 90-94.
6. Kyfiak, V.I., 2011. Sutnist instytutsiinoho mekhanizmu rozvytku ahramykh pidpriemstv Available at: http://www.confcontact.com/20111222/3_kifyak.php.
7. Lopatynskiy, Yu.M., Kyfiak V.I., 2014. Rozvytok ahramnoho sektora natsionalnoi ekonomiky na instytutsiynikh zasadakh [monohrafiia], Chernivetskyi nats. un-t, Chernivtsi, p. 248.
8. Lopatiuk, P.I., 2013. Orhanizatsiino-ekonomichnyi mehanizm zabezpechennia vyrobnytstva ahramnoi sfery Ukrainy v suchasnykh umovakh. Available at: <http://dspace.udpu.org.ua:8080/jspui/bitstream/6789/209/1/Orhanizatsiino-ekonomichnyi%20mekhanizm%20zabezpechennia%20vyrobnytstva%20ahramnoi%20sfery%20ukrainy%20v%20suchasnykh%20umovakh.pdf>.
9. Mazur, H.F., 2012. Finansovo-ekonomichnyi mehanizm formuvannia konkurentnykh perevah APV. Available at: <http://intkonf.org/k-e-n-mazur-g-f-finansovo-ekonomichnyi-mehanizm-formuvannia-konkurentnih-perevah-apv/>.
10. Moldavan, L., 2014. Agroekolohichni chynnyky prodovolchoi bezpeky krainy, Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenko, 163, pp. 46-51. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2014/163-10/9>.
11. Nemchenko, V.V., 2012. Prodovolcha bezpeka Ukrainy, Zbirnyk naukovykh prats VNAU, 4 (70), pp. 179-183.
12. Osetskiy, V., Prylutskiy A., 2013. Priorytetni napriamky derzhavnoho rehuliuвання ahramnoho rynku, Visnyk Kyivskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenko, 146, pp. 56 – 60. DOI: <http://dx.doi.org/10.17721/1728-2667.2013/146-5/16>.
13. Pisotskiy, A.A., 2012. Orhanizatsiino-ekonomichni zakhody udoskonalennia rynkovoho rehuliuвання ahramnoho vyrobnytstva, Naukivi pratsi Poltavskoi derzhavnoi akademii, pp. 106–112.
14. Savina, N.B., 2014. Orhanizatsiino-instytutsiyni mekhanizm derzhavnoho upravlinnia investytsiiami u ekonomiku krainy, II Mazhnarodna naukovopraktichna konferentsiia "Derzhavne upravlinnia i mistseve samovriadzuvannia: aktualni problemy ta shliakhy ikh vyreshennia", pp. 17-19.
15. Seperovich, N., Shevtsov O., 2002. Prodovolcha bezpeka v Ukraini: stan, problemy, shliakhy vyreshennia, Proekt "Ahramna polityka dlia ludskoho rozvytku", 11, p. 44.
16. Shevchenko, M.M., Bondar, Z.K., 2016. Teoretyko-metodolohichni zasady rozroblennia ta funktsionuvannia mekhanizmv zabezpechennia prodovolchoi bezpeky Ukrainy na suchasnomu etapi derzhavnoho budivnitstva, 17, pp. 96 – 103.
17. Food security, International food policy research institute. Available at: <http://www.ifpri.org/topic/food-security>.

Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics, 2017; 4(193): 43-50

УДК 338.3

JEL classification: O10, O30

DOI: <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2017/193-4/7>

А. Чередник, асп.

Харківський національний економічний університет ім. Семена Кузнеця, Харків, Україна

УДОСКОНАЛЕННЯ ПОНЯТІЙНО-КАТЕГОРІАЛЬНОГО АПАРАТУ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАЛУЧЕННЯ ВЕНЧУРНОГО БІЗНЕСУ

У статті удосконалено понятійно-категоріальний апарат ефективності залучення венчурного бізнесу. Досліджено теоретичні засади поняття венчурний бізнес, виділено чотири підходи до його визначення, та розроблено власну дефініцію поняття, що у повній мірі відображає його сутність. Автором розглянуто існуючі підходи до визначення понять ефект та ефективність та виявлено, що ефективність являє собою співвідношення отриманого ефекту до витрат, що були понесені на його досягнення. Також автором розроблено поняття ефективності залучення венчурного бізнесу.

Ключові слова: венчурний бізнес, підприємництво, ефект, ефективність, ефективність венчурного бізнесу.

Постановка проблеми. Сучасний стан економіки України являє собою низку кризових явищ, характерними рисами яких є нестабільний курс валют, невизначеність торговельних відносин з Росією та країнами ЄС, різке падіння платоспроможності населення, зниження попиту на українську продукцію на зовнішніх та внутрішніх ринках. Виникає необхідність пошуку нових шляхів ведення підприємницької діяльності, що зможе повноцінно функціонувати у нестабільних та ризикових умо-

вах зовнішньої середовища, одним із таких новаторських шляхів ведення бізнесу є залучення венчурного бізнесу. В українських джерелах літератури не представлено чіткого поняття венчурного бізнесу, але багато уваги приділяється венчурному інвестуванню та венчурному капіталу. У зв'язку з вищезазначеним виникає необхідність у дослідженні понятійно-категоріального апарату ефективності залучення венчурного бізнесу.